

die zich elders onmiskenbaar aftekende, had Nederland part noch deel.¹

De harde cijfers liegen er niet om.

Stelt men de industriële bedrijvigheid in de wereld (de Sowjet-Unie uitgezonderd) voor 1929 op 100, dan werd in '32 internationaal het dieptepunt bereikt: 63; in '36 was het wereldindexcijfer weer tot 96 geklommen. In Nederland werd, ook in '32, nagenoeg hetzelfde dieptepunt bereikt: 62, maar in '36 had het indexcijfer het nog niet verder gebracht dan tot 72. Het conjunctureel herstel verliep hier dus buitensporig langzaam. En de werkloosheid? Men vergelijke de wereld-indexcijfers (1929: 100, 1932: 291, 1936: 151) met de Nederlandse (1929: 100, 1932: 415, 1936: 511)² – en dan wordt iets duidelijk van de immense prijs, waarlijk aan materiële goederen niet alleen, maar ook, maar in de eerste plaats, aan levensvreugde, die land en volk voor de zo lang, zo star volgehouden aanpassingspolitiek hadden moeten opbrengen. De devaluatie werd inleiding tot een opmerkelijk herstel: in de drie jaar van '36 tot '39 nam de productiewaarde van de consumptiegoederen-industrie met een derde, die van de productiemiddelen-industrie zelfs met meer dan 140% toe.³ Maar toen was Nederland geen duurte-eiland meer voor de buitenlandse afnemers.

Juist die duurte had, enkele jaren lang, de Nederlandse uitvoer geremd. De regering, de gulden 'gaaf' houdend, had de exporteurs in een moeilijke positie gebracht. Dat niet alleen: andere landen die gedevalueerd hadden, konden hun producten in Nederland goedkoper aanbieden dan tevoren. Zo bracht de waardevastheid van de gulden voor ons bedrijfsleven een dubbel gevaar met zich: minder leveranties op de buitenlandse markt, groter concurrentie op de binnenlandse. Dat gevaar moest bezworen worden. Welnu – de nieuwe Crisisinvoerwet van 17 november 1933, die de bijna twee jaar bestaande oude wet verving, gaf de regering de mogelijkheid, algemene en bijzondere 'contingenten' vast te stellen; bij de algemene werd bepaald dat de invoer van een bepaald artikel in ons land uit het *gehele* buitenland niet stijgen mocht boven een zeker peil dat met een basisjaar in verbinding gebracht werd; werd vermindering van invoer afgekondigd, en dat was doorgaans het geval, dan moesten alle buitenlandse leveranciers met een in gelijke mate verminderd contingent genoegen nemen. Bijzondere contingenten daarentegen konden, van artikel tot artikel, aan elk ander land afzonderlijk toegekend worden. Enerzijds was dit een systeem tot bescherming van de binnenlandse markt, anderzijds kon men van de landen die contingenten toegewezen kregen, vergen dat zij in ruil bepaalde Nederlandse producten afnamen. Dat was alles zaak van lang, geduldig en vast-

¹ A.v., p. 167. ² A.v., p. 221. ³ A.v., p. 251.